

**İNFORMASIYA ƏSRİNİN İLK ONİLLİYİNDƏ
PROFESSOR ABUZƏR XƏLƏFOVUN ELMİ FƏALİYYƏTİ****Solmaz SADIQOVA***Bakı Dövlət Universiteti**Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi*

BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, Əməkdar elm xadimi, Əməkdar mədəniyyət işçisi, Bakı Dövlət Universiteti kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Alı oğlu Xələfov Azərbaycan milli kitabxanaşünaslıq elminin banisidir. Respublikamızda kitabxanaçılıq-bibliografiya elminin və ali kitabxanaçılıq təhsilinin yaranması və formalaşması onun adı ilə bağlıdır.

A.Xələfovun işgüzar və səmərəli fəaliyyəti nəticəsində 1962-ci ildə BDU-nun Kitabxanaçılıq şöbəsi müstəqil fakültəyə çevrilir və o, yeni yaradılmış fakültənin ilk dekanı seçilərək 25 il bu vəzifədə çalışır. 1963-cü ildə eyni zamanda Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri seçilən A.Xələfov bu günə kimi fasiləsiz olaraq həmin vəzifəni uğurla yerinə yetirir.

Abuzər Xələfov 1961-ci ildə Azərbaycanda kitabxana işi üzrə ilk namizədlik, 1975-ci ildə isə ilk doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, professor elmi adını almışdır.

Azərbaycanda kitabxana işi sahəsində ilk sanballı elmi-tədqiqatlar aparılmış, ilk dəfə namizədlik və doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş Abuzər Xələfov bununla da həmişəlik ölkəmizdə kitabxanaşünaslıq elminin banisi statusunu qazanmışdır.

2000-ci ildə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin fərmanı ilə Abuzər Alı oğlu Xələfov elm və təhsilin inkişafındakı böyük xidmətlərinə görə ölkəmizin yüksək mükafatı – “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmuşdur.

2001-2011-ci illər professor Abuzər Xələfovun elmi fəaliyyətinin zirvəsi sayıla bilər. Bu illər ərzində onun yaratdığı əsərlər, apardığı tədqiqatlar öz məzmunu, elmi əhəmiyyəti baxımından əvvəllər yazdığı əsərlərin məntiqi davamı olmaqla yanaşı, müəllifin elmi təfəkkürünün, zəhmətsevərliyinin və öz peşəsinə vurğunluğunun daha yüksək zirvələrə çatdığından xəbər verir.

Professor Abuzər Xələfovun 2001-2011-ci illərdəki elmi fəaliyyəti çox geniş və əhəmiyyətlidir. Onun XXI əsrin ilk illərindəki zəngin yaradıcılıq yolu, elmi ictimaiyyətin dərin rəğbətini qazanan, görkəmli ziyalı alim, müəllim, fədakar elm, mədəniyyət və təhsil xadiminin keçdiyi şərəfli bir yoldur. Amerika Bioqrafiya İnstitutunun direktoru Y.M.Evansın imzası ilə BDU-nun professoru Abuzər Xələfovun ünvanına xoş məramlı məktub gəlmişdir. Məktubda deyilir: “Azərbaycan kitabxanaçılıq elminin banisi, milli kitabxanaların

tarixinin görkəmli tədqiqatçısı, Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri, kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin yaradıcısı, BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Xələfov Amerika Bioqrafiya İnstitutu tərəfindən “İlin adamı – 2004” seçilmişdir”.

Y.M.Evansın təbrik məktubunda bildirilir ki, bu titul görkəmli şəxslərin cəmiyyətin quruculuq və inkişafındakı xidmətlərinə görə təltif edildikləri nadir nominasiyadır.

XXI əsrin ilk illərində Abuzər Xələfovun elmi-tədqiqat fəaliyyətində kitabxanaşünaslıq nəzəriyyəsinin tarixi və müasir problemlərinin işlənməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan onun 2001-2004-cü illərdə nəşr etdirdiyi 2 cildlik “Kitabxanaşünaslığa giriş” monoqrafiyası Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq fikrinin inkişafında yeni mərhələ sayıla bilər.

Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində kitabxanaşünaslıq nəzəriyyəsində ümumbəşəri və milli dəyərlərə, eləcə də dünya kitabxanaşünaslıq nəzəriyyəsinin müasir mütərəqqi ideyalarına əsaslanan bu əsər respublikamızda kitabxanaçılıq-informasiya ixtisası üzrə ilk dərslikdir.

XXI əsrin əvvəllərində Abuzər Xələfovun xalqımızın mədəniyyət tarixinə verdiyi qiymətli töhfələrindən biri də onun 2004-cü ildə çap etdirdiyi “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi” adlı dərslik kitabı olmuşdur. Həmin il bu dərsliyin ölkəmizdə kitabxana işi tarixinin ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədərki dövrünü əhatə edən I hissəsi çap edilmişdir. Bu əsaslı tədqiqatın ana xətti ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqı hələ tarixin erkən çağlarından başlayaraq təhsilə, elmə, kitab və kitabxanalara çox böyük qiymət vermiş, milli sərvətimiz olan yazı abidələrinin toplanıb saxlanılmasında, əsrdən-əsrə, nəsilən-nəslə çatdırılmasında kitabxanalarımız əvəzsiz rol oynamışlar.

Müəllifin yazdığı kimi, “Vətən tarixini öyrənmək, öz soykökünə qayıtmaq, qan yaddaşını bərpa etmək hər bir insanın şərəfli vəzifəsidir, vətəndaşlıq borcudur. Tarix insanlara keçmişin ibrət dərslərini anlamaqda, Vətən qarşısındakı borcunu başa düşməkdə, Vətənə məhəbbəti, torpaq sevgisi borcunu başa düşməkdə, torpaq sevgisi yaratmaqda, əsrlərdən bəri yaranıb formalaşan milli mənəvi sərvətlərə yiyələnməkdə güclü amildir”. Professor A.Xələfovun xalqımızın kitab və kitabxana tarixinə həsr etdiyi bu əsəri məhz həmin niyyətlərə xidmət edən qiymətli tədqiqatdır.

2006-cı ildə professor A.Xələfovun Azərbaycan elmi və mədəniyyətinə verdiyi qiymətli töhfələrdən biri də “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi” adlı monoqrafiyasıdır. Müəllif kitaba daxil etdiyi əlavələrdə kitabxana işi ilə bağlı olan bir sıra mühüm sənədləri də oxucuların diqqətinə çatdırmağı lazım bilmişdir. Burada müasir dövrdə müxtəlif tipli və növlü kitabxanalarda Heydər Əliyev irsinin səmərəli təbliği məqsədilə ümummilli liderin həyat və fəaliyyətinin qısa tarixçəsi, təltifləri, əsrlərindən seçmələr, dünyanın

görkəmli siyasətçilərinin, elm və mədəniyyət xadimlərinin onun haqqında fikirləri verilmişdir.

2006-cı ildə professor A.Xələfov elm və təhsil sahəsindəki xidmətlərinə görə Heydər Əliyev Fondunun təsis etdiyi “Mədəniyyətin dostları” təqaüdünə layiq görülmüşdür. Həmin ildə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin əmri ilə A.Xələfov “Qabaqcıl təhsil işçisi” döş nişanı ilə təltif edilmişdir.

A.Xələfovun XXI əsrin ilk illərində yazdığı elmi məqalələrdə ölkəmizin müstəqilliyi şəraitində cəmiyyətdə kitabxana işinin sosial-siyasi, iqtisadi və tərbiyəvi əhəmiyyəti, informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında kitabxanaların vəzifələri hərtərəfli işıqlandırılmışdır. Bu məqalələr müasir dövrdə kitabxana işinin modernləşdirilməsi, informasiyalaşdırılması, ayrı-ayrı kitabxana proseslərinin yeniləşməsi vəzifələri haqqında geniş təsəvvür yaradır.

Abuzər Xələfovun elmi məqalələri mücərrəd səviyyəə daşmayıb, əksər hallarda konkret obyekt, şəxs və ya problem əsasında qurulmuş təhlil xarakteri daşıyır, ayrı-ayrı kitabxanaların fəaliyyətinə qiymət verir, onların gələcək inkişaf perspektivlərinə dair qiymətli tövsiyələr verir. Bu məsələlərlə yanaşı, Abuzər Xələfovun ümummillə lider Heydər Əliyevə həsr edilmiş məqalələrində bu böyük şəxsiyyətin ölkədə kitabxana işinin inkişafındakı rolu, müasir dövrdə ölkə kitabxanalarında Heydər Əliyevin əsərlərinin təbliğinə xüsusi diqqət yetirilir.

Professor Abuzər Xələfovun “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi” adlı dərsliyinin II hissəsi 2007-ci ildə çapdan çıxmışdır. Bu hissə XX əsrin birinci yarısında respublikamızda kitabxanaların yaranması, inkişafı və formalaşması məsələlərinin tədqiqinə və təhlilinə həsr olunmuşdur. Müəllif müxtəlif tipli və növlü kitabxanaların inkişaf xüsusiyyətlərini ölkənin ictimai-siyasi, elmi-mədəni və sosial-iqtisadi həyatı ilə vəhdətdə şərh etmiş, kitab nəşri, mətbuat və mədəniyyətin digər sahələri ilə sıx əlaqələndirmişdir.

Professor A.Xələfovun daha bir əsəri – “Azərbaycanda kitabxana işinə dair Heydər Əliyev doktrinası uğurla davam edir” 2009-cu ildə çapdan çıxmışdır. Kitabda ümummillə lider Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikasına 34 illik rəhbərliyi dövründə Azərbaycan mədəniyyətinin ayrılmaz tərkib hissəsi olan kitabxana quruculuğu sahəsində misilsiz xidmətləri, həyata keçirdiyi kitabxana siyasəti ümumiləşdirilmiş və bu siyasətin ulu öndərin layiqli varisi İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi işıqlandırılmışdır.

Görkəmli alimin “Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası 90 il elm və təhsilin xidmətində” adlı monoqrafiyası Bakı Dövlət Universitetinin yaradılmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş çox qiymətli əsərdir. İlk dəfə nəşr olunan bu monoqrafiyada ayrıca bir kitabxananın – Bakı Dövlət Universiteti Elmi Kitabxanasının 90 illik tarixi əhatəli tədqiq edilmişdir.

A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə 2009-cu ildə K.M.Tahirov “M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının yaranması və inkişafı: 1923-

1969-cu illər” mövzusunda, 2010-cu ildə P.F.Kazimi “Səfəvilər dövründə Azərbaycanda kitabxana işi” mövzusunda dissertasiya işini müdafiə etmişdir.

2009-cu ildə professor Abuzər Xələfovun böyük xidmətlərini nəzərə alan Azərbaycan KİVİHI öz qərarı ilə onu “Qızıl qələm” diplomuna, Bakı Dövlət Universiteti isə “İlin nüfuzlu ziyalı” fəxri diplomuna layiq görmüşdür.

Abuzər Xələfovun “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi” adlı dərslinin III hissəsi “Bakı Universiteti” nəşriyyatında 2010-cu ildə çap olunmuşdur. Bu əsər XX əsrin ikinci yarısında və XXI əsrin əvvəllərində respublikamızda müxtəlif kitabxana şəbəkələrinin inkişafı və formalaşması məsələlərinin araşdırılmasına və ümumiləşdirilməsinə həsr edilmişdir. Müəllif kitabxana işinin tarixini Azərbaycan mədəniyyətinin tərkib hissəsi kimi tədqiq etmiş, ölkəmizin mədəni inkişafında kitabxanaların rolunu və vəzifələrini elmi şəkildə sistemləşdirmişdir. Dərsləkdə XX əsrin 70-80-ci illərində respublikamızda kitabxana işinin inkişafında Heydər Əliyev mərhələsinin hərtərəfli tədqiqinə və öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirilmişdir.

Əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, son illər ərzində də kitabxanaşünaslıq və informasiya sahəsində respublikamızda əldə edilmiş nailiyyətlər bu alimin adı ilə möhkəm bağlıdır. Bu dövr ərzində də Abuzər Xələfov kitabxanaçı və kitabxanaşünas alimlərin müəllimi olmuşdur. Bu müəllimlik təkcə onun elmi-nəzəri və pedaqoji ustalığı ilə məhdudlaşmır. Abuzər Xələfov həm də yüksək mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərə malik insandır. Təsirə qapılmamaq, öz vicdanının səsinə qulaq asmaq Abuzər Xələfovun bir ziyalı və alim kimi əxlaqi keyfiyyətlərini xarakterizə edir.

2010-cu ildən “Kitabxanaşünaslıq və informasiya” adlı elmi-nəzəri və praktiki jurnal nəşr olunur. Təsisçisi və baş redaktoru Abuzər Xələfov olan bu jurnal kitabxanaşünaslığın, kitabxana işinin tarixi, nəzəriyyəsi və təcrübi problemlərinə dair elmi məqalələri dərc edən nüfuzlu elmi jurnallardandır.

Ömrünün 60 ilini kitabxana işi tarixinin araşdırılmasına, kitabxanaçılıq elminin formalaşdırılmasına, inkişafına və təcrübədə tətbiq edilməsinə, yüksəkixtisaslı kadrların yetişdirilməsinə həsr etmiş alimi yaxın və uzaq xarici dövlətlərdə də yaxşı tanıyırlar. O, kitabxana işinin tarixinə və kitabxanaşünaslığın aktual məsələlərinə dair çoxsaylı dərslər vəsaitləri, monoqrafiyalar və elmi məqalələrin müəllifidir.

2011-ci ilin may ayında AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasında “Kitabxanaşünaslıq, biblioqrafiyaşünaslıq və kitabşünaslıq üzrə elmi tədqiqat işlərinin ümumrespublika müsabiqəsi”nin yekunları ilə bağlı tədbir keçirilib. Kitabxanaşünaslıq üzrə ən yaxşı elmi-tədqiqat işinə görə Bakı Dövlət Universitetinin professoru Abuzər Xələfov diplomla təltif olunmuşdur.

Görkəmli kitabxanaşünas alim, professor A.Xələfovun 80 illik yubileyinin geniş şəkildə qeyd olunması haqqında Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi 21 aprel 2011-ci il tarixli 623 sayılı əmr, Azərbaycan Respublikası

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi 29 aprel 2011-ci il tarixli 211 sayılı əmr və Bakı Dövlət Universitetinin rektorluğu 18 may 2011-ci il tarixli R-41 sayılı əmr vermişdir. Həmin əmrlərdə geniş tədbirlər planı öz əksini tapmışdır.

Özünə və ətrafındakılara qarşı tələbkarlıq, prinsipiallıq, işgüzarlıq, ciddilik, düzgünlük, qayğıkeşlik, səmimilik, yüksək vətəndaşlıq məsuliyyəti kimi hissləri, milli dirçəliş və milli dövlətçilik ideyalarına sədaqəti Abuzər Xələfov alim, vətəndaş və doğma Vətənin sadıq vətənpərvəri kimi səciyyələndirən xarakterik cəhətlərdir. Bu gün professor Abuzər Xələfov çox yüksək elmi səviyyədədir. Alim müstəqil Azərbaycanda elmin, mədəniyyətin və təhsilin inkişafı naminə yeni ideyalar və yaradıcılıq planları haqqında düşünür.

80 yaşınız mübarək, əziz müəllimim!